

ה"בלתי הפיך" חוזר כאלכימיה

מאת אריה ארנון*

שכחה טובה לפגעים רבים, והאמירה בדבר "הזמן שירפא את הפצעים" חוצה גבולות ושפות. שכחה היא גם אחד מיתרונותיה הבולטים של הכתיבה הפובליציסטית. אך שכחה ניתנת לתיקון. הנה תזכורת.

מירון בנבנשתי, בלי ספק אחד הפובליציסטים היותר נחשבים במקומותינו, מי שלמד ולימד את המתרחש בין שכנינו הפלסטינים עוד לפני שנים הרבה, חש לחשוף ולהוקיע את האלכימאים ועבודת האילים שלהם בירושלים. ("הארץ" 17.8.2000). הללו מבקשים לתקן עולם ולהציע, רחמנא ליצלן, פתרונות ועוד "יצירתיים", בירושלים. לא תיקון, כך בנבנשתי, יביאו לנו ולשכנינו מחפשי הפתרונות, אלא, גם אם ללא כוונה רעה, אסון. במקום הסטטוס קוו, שאיתו אפשר להיות בינתיים, עלולים הצדדים, אם יקשיבו לאלכימאים, להחליק במדרון המסוכן. וזאת למה? הסטטוס קוו זמני בעיני הצדדים, ולכן נסבל; ואילו הצעות האלכימאים חותרות להסדרים קבועים ומכיוון ש"הבעיות נטולות פתרון" הדרך "לגהינום של אלימות דתית ואתנית" סלולה. מדכא, כבר אמרנו?

מירון בנבנשתי והפרדוקסים הפסימיים על הסכסוך, נמצאים איתנו כבר מאמצע שנות השמונים. אז הסביר לנו מר בנבנשתי, בלשון עשירה וקולחת יש לאמר, כי ההתנחלויות בשטחים יצרו מצב "בלתי הפיך". קרי, אין תוחלת להצעות ("יצירתיות"?) על פתרון שלום בדמות "שתי מדינות לשני העמים", מכיוון שבשטח קימת מציאות המונעת חלוקה טריטוריאלית. כבר אז הוא ביסס את השקפותיו על הסכסוך על תחזיות פסימיות ותזות שניתן להכלילן בטענה: המציאות מכה במבקשי הפתרונות.

למי עזרו ולמי הזיקו הטענות המלומדות? המתנחלים ושאר תומכי א"י השלמה תמיד שמחו למצוא תנא מסייע במי שזוהה עם ה"שמאל". מפעל ההתנחלות עבר את נקודת ה"אל חזור" שלו, הם טענו, והסתמכו על העובדות ("הפוזיטיביסטיות"?) שחשף מי שמכיר את המציאות כפי שהיא, גם אם צבעיה שחורים. בינתיים, כך נראה, לתיזת ה"בלתי הפיך" יש הרבה מה לתרץ. לעובדות בשטח (ים) יש מעמד, מי יכחיש, אך בני אדם, ברצונם, יכולים לעצב את גורלם. ההתנחלויות שהפכו את ההסדר הטריטוריאל לבלתי אפשרי, אליבא דבנבנשתי, הופכות את אט למכשול שניתן לפצחו. אך מר בנבנשתי אינו מסתפק בתיזת ה"בלתי הפיך". עוד לא התקררה גוויתה והנה צמחה לה באורח פלא במקומה התקפה, פרועה יש לאמר, על מחפשי התיקון בירושלים. חבורת האלכימאים, מזעזעת את הסטטוס קוו, שלפתע היה בעיניו רק לרע במיעוטו.

ואולי ה"סכנה" היא בסיכוי להסדר קבע שיהפוך אלפי מלים, שמר בנבנשתי מושקע בהן, למשל ושנינה? הסדר מסובך ומורכב, שקשה היה להאמין בסיכוייו עד לא מזמן אך היום הוא נראה בהישג יד. כלומר, נראה שהמכשולים הקשים להסדר הם בתודעתם של בני ובנות שני העמים, במנהיגיהם, בפוליטיקה הפנימית של כל צד; כל אלה גורמים "הפיכים" למהדרין. ההתקפה הסוערת של מר בנבנשתי על מחפשי הדרך לשלום מעוררת פליאה.

* פרופ' לכלכלה באוניברסיטת בן-גוריון ואחד מראשי "שלום עכשיו".